

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА НБУВ

Законодавча діяльність в Україні: громадське обговорення

/ моніторинг інформаційного поля /

№ 7 (липень 2025)

КИЇВ 2025

Засновники: Дослідницька служба Верховної Ради України
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.
Заснований у 2024 році. Видається щомісяця.
Редакційна колегія: Л. Ваолевська, Н. Іванова, І. Мищак, Ю. Половинчак

**ЗАКОНОДАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ:
ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ
/ моніторинг інформаційного поля /**

№ 7 (липень 2025)

Укладачі:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
О. Гаранін, О. Карашук, С. Юхно.
Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна.

Законодавча діяльність в Україні: громадське обговорення / Дослідницька служба
Верховної Ради України, Національна юридична бібліотека НБУВ.
Київ, 2025. Вип. 7

ЗМІСТ

ПУБЛІЧНА ВЛАДА

Організація місцевих виборів	3
------------------------------------	---

ПРАВОВА ПОЛІТИКА

Зміни у дисциплінарних процедурах щодо суддів	4
Особливості кримінального провадження стосовно підприємств оборонно-промислового комплексу та їх службових осіб	5
Відповідальність за вчинення корупційних кримінальних правопорушень під час воєнного стану	7
Криміналізація порушень санкцій	8
Здійснення адвокатом відеофіксації процесуальних дій, в яких він бере участь, а також ходу судового засідання	10

ЕКОНОМІЧНА ТА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА

Ринок деревини	12
Страхування воєнних ризиків	13

ГАЛУЗЕВА ПОЛІТИКА

Зміни щодо організаційних засад здійснення підтримки в аграрному секторі	14
---	----

ПУБЛІЧНА ВЛАДА

Організація місцевих виборів

Матеріал на сайті «Центр політико-правових реформ»

Підняття порогу партизації для «малих» територіальних громад на місцевих виборах з 10 тисяч до 50 тисяч виборців не вирішує проблему надмірної партизації

Подія

25 червня 2025 року народні депутати України (Віталій Безгін на інші) в порядку реалізації права законодавчої ініціативи внесли до Верховної Ради України проєкт Закону «Про внесення змін до Виборчого кодексу України щодо окремих особливостей організації місцевих виборів» (далі – Законопроєкт) № 13419.

Згідно з частиною першою статті 192 Виборчого кодексу України (далі – Кодексу) вибори депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідної територіальної громади. У кожному такому окрузі може бути обрано не менше двох і не більше чотирьох депутатів.

Натомість, вибори депутатів усіх інших місцевих рад проводяться за системою пропорційного представництва за відкритими виборчими списками місцевих організацій політичних партій у територіальних виборчих округах, на які поділяється єдиний багатомандатний виборчий округ (частина друга статті 192 Кодексу).

Як зазначено в пункті 2 Пояснювальної записки до Законопроєкту, «... вбачається необхідність забезпечити реальне представництво інтересів мешканців малих громад, де партійна конкуренція станом на сьогодні не є розвинутою. У таких громадах доцільніше застосовувати мажоритарну систему, яка дає можливість обирати представників, дійсно відомих виборцям і залучених до життя громади, а не залежних від партійних списків».

Відтак Законопроєктом пропонується внести зміни до статей 192, 194, 195, 199, 201, 204, 206, 216, 217, 219, 220, 222, 225, 227, 228, 230, 231, 233 – 236, 238, 241, 242, 246, 248 – 253, 255 – 257, 268, 269, 280, 281, 283 – 286 Кодексу.

Метою цих змін є зменшення кількості рад територіальних громад, депутати яких обираються за пропорційною виборчою системою. Так, за Законопроєктом ради територіальних громад з кількістю виборців до 50 тисяч осіб мають обиратися за мажоритарною виборчою системою.

Оцінка експертів ЦППР.

Згідно зі статтею 7 Конституції України в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування.

Виходячи зі змісту частини третьої статті 140 та частини першої статті 141 Конституції України, сільські, селищні та міські ради є представницькими органами відповідно сільських, селищних та міських громад. Органи місцевого самоврядування не входять до системи органів державної влади.

Найоптимальнішою виборчою системою на виборах місцевих рад як представницьких органів місцевого самоврядування вважаємо **багатомандатну мажоритарну виборчу систему із висуванням кандидатів як місцевими організаціями політичних партій, так і шляхом самовисування**. Така виборча система на місцевих виборах забезпечила б тісніший зв'язок між територіальною громадою та радою громади, а також зменшила б залежність депутатів місцевої ради від політичних партій.

Конституційними функціями політичних партій є сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, а також участь у виборах (частина друга статті 36 Конституції України).

Однак Основний Закон не монополізує право висування кандидатів на місцевих виборах винятково за політичними партіями.

Вбачається, що монополізація номінаційного виборчого права на виборах депутатів місцевих рад (представницьких органів місцевого самоврядування) за політичними партіями, які мають лише всеукраїнський статус, є невласивим для природи місцевого самоврядування. Як варіант, у разі застосування на місцевих виборах пропорційної виборчої системи спосіб висування кандидатів слід розширити за рахунок можливості висування списку незалежних кандидатів.

Незважаючи на прогресивні наміри авторів Законопроєкту, його ефективність матиме фрагментарний характер. Законопроєкт загалом не вирішує проблеми надмірної партизації та надмірного втручання загальнонаціональних політичних партій у питання місцевого самоврядування у територіальних громадах з кількістю виборців від 50 тисяч осіб і більше, а відтак не запобігає від спокуси втягнути місцеві ради у спроби вирішення невласивих для цих органів питань державного значення.

Принагідно варто відзначити, що обласні і районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад, які входять до складу відповідно області і району (частина четверта статті 140 Конституції України). Жоден з варіантів пропорційної виборчої системи або її змішаних чи паралельних варіантів не гарантує обрання депутатів цих рад від територіальних громад, а відтак нівелює конституційну функцію обласних і районних рад.

Конституційний статус міських голів незалежно від кількості виборців міських громад є ідентичним. Відтак, вбачається, щонайменше, необґрунтованою наявність у Кодексі двох різних виборчих систем для виборів міських голів.

Враховуючи вищевикладене, доводиться констатувати, що книга четверта Кодексу («Місцеві вибори») підлягає більш системному перегляду, в тому числі в частині виборчих систем.

Висновок: Законопроєкт на підставі пункту 3 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України доцільно направити до головного комітету на повторне перше читання з метою структурного опрацювання щодо змін до книги четвертої Кодексу в частині мажоритарних виборчих систем на місцевих виборах. (<https://pravo.org.ua/analytical-materials/analytical-materials-shhotyzhnevuj-analiz-1-7-lypnya-2025-roku/>). – 2025. – 11.07).

ПРАВОВА ПОЛІТИКА

Зміни у дисциплінарних процедурах щодо суддів

Матеріал на сайті «Національна асоціація адвокатів України»

Венеційську комісію попередили про ризики змін у дисциплінарних процедурах щодо українських суддів

Європейська комісія за демократію через право (Венеційська комісія) та Директорат РЄ з прав людини та верховенства права готують оцінку законопроєктам, що стосуються судоустрою та статусу суддів в Україні.

Участь в консультаціях, які проходили вчора, 24 липня, взяла голова Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України **Лідія Ізовітова**.

Вона повідомила, що вищий орган адвокатського самоврядування затвердив висновок щодо законопроєктів №№ 13165, 13165-1 та 13165-2, який був направлений усім членам Венеційської комісії та Офісу РЄ в Україні.

Зокрема, Л.Ізовітова розповіла про запровадження інституту тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя строком до чотирьох місяців у зв'язку з дисциплінарним провадженням із категоричною заборонаю оскарження такого рішення.

На думку українського інституту адвокатури, це створює три критичні проблеми:

По-перше, порушуються конституційні принципи незалежності судової влади, права на справедливий суд та права на правничу допомогу. Заборона оскарження робить захист ілюзорним.

По-друге, механізми кримінального процесу безпідставно переносяться на дисциплінарне провадження, де ризики для суспільства відсутні апіорі.

По-третє, створюється підґрунтя для маніпуляцій, коли дисциплінарні скарги можуть використовуватися для усунення «незручних» суддів, що породжує атмосферу страху серед суддів.

Рада адвокатів України дійшла висновку, що зміни концептуально невиправдані та системно небезпечні для незалежного правосуддя.

Також голова НААУ, РАУ звернула увагу міжнародних експертів на порушення міжнародно-правових норм.

Запропонований механізм, оскільки він забороняє оскарження рішення про тимчасове відсторонення судді, суперечить ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує право на справедливий судовий розгляд та ефективний засіб правового захисту.

Також механізм не відповідає Основним принципам незалежності судових органів ООН 1985 року, які забороняють зовнішній тиск на суддів без відповідних процедурних гарантій.

Отже застосування до судді репресивного заходу ще до встановлення факту вчинення ним порушення суперечить презумпції невинуватості та принципу пропорційності, – підсумувала Л.Ізовітова. – Такі зміни перетворюють правову систему з інструменту справедливості на механізм контролю.

Голова НААУ, РАУ висловила переконання, що будь-які зміни до законодавства про судоустрій мають бути збалансованими, пропорційними та такими, що зміцнюють незалежність судової влади, а не створюють ризики для втручання у правосуддя. (<https://unba.org.ua/news/10585-venecijs-ku-komisiyu-poperedili-pro-riziki-zmin-u-disciplinarnih-procedurah-shodo-ukrains-kih-suddiv.html>). – 2025. – 25.07).

Особливості кримінального провадження стосовно підприємств оборонно-промислового комплексу та їх службових осіб

Матеріал на сайті «Центр політико-правових реформ»

Новий привілей в режимі ручних управлінських рішень

Подія

25 червня на розгляд Верховної Ради внесено законопроект № 13423 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підтримки підприємств оборонно-промислового комплексу» (далі – Законопроект).

Ним пропонується, зокрема, доповнити Розділ IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» новою статтею 616-1 «Особливості кримінального провадження стосовно підприємств оборонно-промислового комплексу та їх службових осіб».

У ст. 616-1 КПК пропонується ввести додаткові гарантії захисту підприємств оборонно-промислового комплексу (далі – ОПК), що включені Міністерством оборони України (далі – МО) до відповідного Переліку підприємств ОПК, та їх службових осіб (далі – Перелік), зокрема:

1) запровадити мораторій у період дії правового режиму воєнного стану на території України і протягом 3 років після його припинення або скасування на досудові розслідування стосовно юридичних осіб, включених до Переліку, та їх службових осіб;

2) не поширювати мораторій на випадки, коли ключові процесуальні рішення у таких кримінальних провадженнях приймає або погоджує Генеральний прокурор (особа, що виконує обов'язки Генерального прокурора), а саме: а) приймає рішення про початок досудового розслідування; б) погоджує клопотання про дозвіл на затримання, обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту, відсторонення від посади, надання дозволу на тимчасовий доступ до речей і документів, арешт майна, проведення обшуку, порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, застосування інших заходів, зокрема негласних слідчих (розшукових) дій; в) погоджує повідомлення про підозру службовій особі юридичної особи з Переліку.

Оцінка ЦППР

Природа та місце пропонованих норм у системі кримінального процесуального закону. Законопроект вводить додатковий процесуальний субпорядок кримінального провадження, який по суті є еклектикою особливостей провадження: а) в умовах воєнного стану (Розділ IX-1 КПК) та б) щодо окремих категорій осіб (Глава 37 КПК). За змістом пропонованих гарантій ключовою вбачається друга складова.

Окремий процесуальний порядок провадження щодо окремих категорій осіб, які виконують надважливі публічні та суспільні функції (народні депутати України, судді тощо), що визначений у ст. 480 КПК, обумовлений наділенням їх законодавцем функціональним імунітетом (недоторканністю), оскільки їхня публічна (службова) або професійна діяльність потребує збалансованого захисту від будь-якого тиску і впливу на прийняття ними рішень, дій, зокрема у формі кримінального переслідування, задля невикривлення їх дійсної волі, що кінцево може становити загрозу демократії.

Рівень пропонованих процесуальних гарантій є незбалансованим.

Законопроект наділяє імунітетом від кримінального переслідування нового суб'єкта – певних юридичних осіб (підприємства) ОПК та їх службових осіб. Причому, робить це на найвищому рівні кримінальних процесуальних імунітетів – як для народних депутатів України (статті 481, 482-2 КПК). Незрозуміло, чому повноваженнями щодо прийняття або погодження ключових процесуальних рішень відносно зазначених осіб наділяється Генеральний прокурор, а не заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої прокуратури у сфері оборони, а також керівники та їх заступники Спеціалізованих прокуратур регіонів у сфері оборони, які за колом компетенції є ближчими для покладення на них означених функцій. До того ж, покладення цих повноважень на Генерального прокурора створює для нього непомірне навантаження (йому потрібен час, щоб вивчити і вникнути у кожну справу та клопотання для прийняття коректного рішення), і дає обґрунтовані підстави для висновку про політичну складову законодавчої ініціативи.

Імунітети для нової категорії осіб суперечать історично усталеним критеріям наділення окремих категорій осіб гарантіями від кримінального переслідування законодавцем. Так, народних депутатів України обирає український народ, а інші особи, наділені імунітетами, також тією чи іншою мірою проходять складні конкурсні процедури набуття відповідного правового статусу, мають гарантії його припинення, підкоряються професійним етичним кодексам. Натомість МО включає підприємства ОПК до Переліку своїм індивідуальним розпорядчим рішенням і таким самим рішенням може їх із нього виключити. Критерій фільтру не притаманний підприємницькій

діяльності, яка є вільною на власний ризик для кожного (ст. 42 Конституції України, ст. 1 Закону «Про підприємництво»).

Отже, запропоновані процесуальні гарантії для підприємств ОПК, є непропорційними.

Корупційні ризики. Пропоновані процесуальні гарантії для юридичних осіб ОПК створюють корупційні ризики на етапі включення до Переліку або виключення з нього. Понад те, ч. 6 пропонованої ст. 616-1 КПК передбачає поширення частини гарантій і на підприємства, кримінальні провадження щодо яких були розпочаті до включення їх до Переліку та до службових осіб яких були застосовані заходи забезпечення кримінального провадження, передбачені пунктами 3, 4, 6–9 ч. 2 ст. 131 КПК. Такі підприємства протягом 30 днів з дня включення до Переліку наділяються правом звернутися до Генерального прокурора з клопотанням про перегляд застосованого заходу, і це звернення підлягає розгляду протягом 5 днів. Фактично Генеральний прокурор може звернутись у раніше розпочатих провадженнях (або дати вказівку про це прокурорам нижчого рівня) до слідчого судді із погодженим ним клопотанням про скасування заходу забезпечення, а слідчий суддя повинен його задовольнити. По суті запропонованого механізму існує ризик його використання з метою ухилення від кримінальної відповідальності не лише за поточні, а й за попередні кримінальні правопорушення юридичної особи та її службових осіб, якщо юридична особа розпочне виконувати оборонні контракти та пролобіює своє включення до Переліку.

Суспільне сприйняття. Поза сумнівом, в умовах воєнного стану надзвичайно важливими є належне, сумлінне і вчасне виконання функцій, договорів усіма суб'єктами правовідносин, що забезпечують оборону Української Держави. Водночас з-поміж кількох сотень суб'єктів, які безпосередньо працюють на її обороноздатність, наділення процесуальними гарантіями від кримінального переслідування лише окремих сприймається вкрай диспропорційно. На фоні резонансних фактів-викриттів про службові зловживання у медіа, зокрема такі, що спричинили мільярдні збитки, наділення процесуальним імунітетом зазначених осіб небезпідставно формує суспільну думку про те, що цей механізм може використовуватись як інструмент безкарності.

Тому до подібних законодавчих ініціатив варто підходити виважено та критично. (<https://pravo.org.ua/analytical-materials/analytical-materials-shhotyzhnevyyj-analiz-8-14-lypnya-2025-roku/>). – 2025. – 15.07).

Відповідальність за вчинення корупційних кримінальних правопорушень під час воєнного стану

Матеріал на сайті «Центр політико-правових реформ»

Прирівнювання корупції до державної зради – чистий популізм

Подія

9 липня у Верховній Раді зареєстровано Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо прирівняння караності корупційних кримінальних правопорушень до державної зради на період воєнного стану в Україні» (реєстраційний № 13423-1) (далі – Проект Закону). Ним пропонується, зокрема, доповнити Кримінальний кодекс України (далі – КК) новою ст. 111-3 щодо кримінальної відповідальності за вчинення корупційних кримінальних правопорушень під час дії правового режиму воєнного стану.

Оцінка ЦППР

1. Особливу частину чинного КК побудовано за родовим об'єктом: кожен її розділ передбачає власний об'єкт посягання. В Проекті Закону склади кримінальних правопорушень, які вже передбачені ч. 2 ст. 191, ч. 1 ст. 210, ст. 368-5 КК та розміщені в різних розділах Особливої

частини КК, додатково пропонується визначити у ст. 111-3 КК (але з кваліфікуючими ознаками «під час дії правового режиму воєнного стану» та «службова особа, яка займає відповідальне або особливо відповідальне становище»), яку розмістити у розділі 1 Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України».

Таке дублювання порушує системність КК і на практиці надзвичайно ускладнить кримінально-правову кваліфікацію та, відповідно, розслідування і судовий розгляд відповідних злочинів.

2. У примітці до запропонованої ст. 111-3 КК пропонується визначити список службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище. Це суперечить положенням пунктам 2, 3 примітки до ст. 368 КК, в яких окремо визначаються поняття службових осіб, які займають *відповідальне* становище, та службових осіб, які займають *особливо відповідальне* становище, і також заплутує правозастосування.

3. У всіх частинах ст. 111-3 КК пропонується передбачити покарання у виді позбавлення волі на строк 15 років або довічне позбавлення волі, з конфіскацією майна. Це явно порушує принцип пропорційності, який впливає з необхідності забезпечувати індивідуальний характер кримінальної відповідальності (ст. 61 Конституції України), зокрема з урахуванням ролі особи при вчиненні злочину у співучасті, й ускладнить можливість застосування угод про визнання винуватості та ефективне розслідування загалом.

Проте, ужорсточення покарання не стримує від вчинення злочинів. Для превенції злочинності основну роль відіграє *невідворотність* відповідальності.

4. Попри те, що проєкт Закону залишає предметну підслідність ст. 111-3 КК за Національним антикорупційним бюро, а предметну підсудність за Вищим антикорупційним судом, він не є системним під кутом зору підходу до корупційних кримінальних правопорушень. Неприйнятно, що проєктом Закону *не пропонується визнавати відповідні злочини корупційними* згідно зі ст. 45 КК. Адже це дозволить застосовувати до осіб, які їх вчинили, положення статей КК, що передбачають призначення більш м'якого покарання, ніж передбачене санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК, та звільняти відповідних осіб від покарання чи його відбування, – на відміну від осіб, які вчинили інші корупційні кримінальні правопорушення, а також не вносити інформацію про зазначених осіб до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Такий підхід може посилити існуючі негативні тенденції щодо вибіркового правосуддя.

Загалом Проєкт Закону у разі його прийняття не сприятиме посиленню ефективності запобігання корупційній злочинності. (<https://pravo.org.ua/analytical-materials/analytical-materials-shhotyzhnevyyj-analiz-8-14-lypnya-2025-roku/>). – 2025. – 15.07).

Криміналізація порушень санкцій

Матеріал на сайті «LIGAZAKON»

Про автора: Данило Трясов, адвокат Attorneys at Law «Leshchenko & partners»

Криміналізація порушень санкцій: правовий аналіз і ризику для правової системи України

Протягом останніх років санкційна політика України активно розвивається як інструмент реагування на загрози національній безпеці та порушення міжнародного порядку. Водночас залишається невирішеним питання визначеності правової природи санкцій у системі національного права.

Органи державної влади неодноразово наголошували, що санкції не є видом юридичної відповідальності в розумінні кримінального чи адміністративного права. За їхньою позицією,

санкції – це не кара, а особливий вид обмежувальних заходів, які мають на меті вплинути на поведінку осіб або держав, що становлять загрозу національним інтересам. Такий підхід фактично унеможливило застосування до санкцій тих процесуальних гарантій, які передбачені кримінальним або адміністративним законодавством.

Проте, попри декларативне відмежування санкцій від кримінальної відповідальності, правова природа санкцій в Україні залишається недостатньо врегульованою. Відсутнє як єдине нормативне визначення санкцій, так і чітка процедура їх застосування та оскарження, що відкриває широкі можливості для свавільного тлумачення та політично вмотивованих рішень.

У цьому контексті викликає занепокоєння **законопроект № 12406**, ухвалений Верховною Радою України в першому читанні 3 червня 2025 року. Проект, ініційований Президентом, передбачає внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про санкції» у частині встановлення кримінальної відповідальності за порушення санкційного режиму.

Ключові положення законопроекту:

- кримінальна відповідальність за порушення або умисний обхід санкцій – штраф від 425 тис. до 2,04 млн грн або позбавлення волі на строк від 2 до 10 років;
- обов'язкове позбавлення права обіймати певні посади або здійснювати певну діяльність строком від 10 до 15 років;
- конфіскація майна – за окремими категоріями правопорушень;
- можливість притягнення до відповідальності юридичних осіб – у вигляді штрафу, конфіскації майна або ліквідації;
- кримінальна відповідальність не лише для підсанкційних осіб, а й для посадових осіб, суб'єктів публічних послуг і третіх осіб, які сприяють порушенню санкцій.

На перший погляд, така ініціатива виглядає як спроба посилити ефективність санкційного механізму. Проте в чинному правовому полі вона створює низку серйозних загроз верховенству права та конституційним гарантіям.

Чи можна вважати санкції «кримінальним обвинуваченням»?

Відповідно до усталеної практики Європейського суду з прав людини, для визначення характеру обвинувачення (кримінальне чи інше) застосовується так звана **доктрина «Критеріїв Енгеля»** (Engel and others v. Netherlands, 1976). Вона включає:

1. **Правову класифікацію** правопорушення в національному законодавстві;
2. **Сутність правопорушення** – тобто чи є діяння соціально небезпечним, шкідливим для держави чи суспільства;
3. **Ступінь суворості покарання**, яке може бути застосоване.

Навіть якщо перший критерій – формальна класифікація – не відносить санкції до кримінального права, другий і третій критерії (альтернативні) вказують на *покарання репресивного характеру*, що робить санкції такими, що підпадають під визначення «кримінального обвинувачення» у розумінні Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Диспозиції Закону «Про санкції» перегукуються з нормами КК України

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про санкції» підставами для застосування санкцій є «дії іноземної держави, іноземної юридичної чи фізичної особи, інших суб'єктів, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності та/або порушують права і свободи людини і громадянина, інтереси суспільства та держави, призводять до окупації території, експропріації чи обмеження права власності, завдання майнових втрат, створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод».

Ці підстави майже дослівно збігаються із кваліфікуючими ознаками складів злочинів, передбачених статтями Кримінального кодексу України.

Таким чином, *відсутність належної кримінально-правової класифікації санкційного діяння за умов запровадження кримінальної відповідальності за порушення санкцій створює небезпечний прецедент притягнення особи до відповідальності без дотримання гарантій кримінального провадження, передусім – презумпції невинуватості, змагальності сторін та права на захист.*

Правова невизначеність і ризик свавілля

Введення кримінальної відповідальності за санкційні правопорушення без належної системної реформи законодавства:

- **створює правову колізію між санкційним і кримінальним правом;**
- **підсилює дискреційні повноваження органів влади, що в умовах відсутності незалежного судового контролю може призвести до свавільного застосування покарань;**
- **підриває довіру до правової системи України, зокрема в очах міжнародних партнерів.**

Що потрібно зробити замість?

Перш ніж вводити кримінальну відповідальність за порушення санкцій, законодавець має:

1. Чітко визначити правову природу санкцій;
2. Урегулювати механізм їх застосування, оскарження та контролю;
3. Гармонізувати Закон «Про санкції» з нормами Кримінального кодексу та КПК України;
4. Уникати розширеного тлумачення санкційного режиму без належної процедури та доказів.

Висновок:

Санкції можуть бути дієвим інструментом захисту національних інтересів. Але вони не повинні перетворюватися на форму покарання без суду і слідства. Будь-яке законодавче посилення санкційного тиску має базуватись на чіткому правовому фундаменті, інакше ризикуємо втратити основи правової держави. (https://jurliga.ligazakon.net/analytcs/237517_krimnalzatsya-porushen-sanktsy-pravoviy-analz--riziki-dlya-pravovo-sistemi-ukrani). – 2025. – 08.07).

Здійснення адвокатом відеофіксації процесуальних дій, в яких він бере участь, а також ходу судового засідання

Матеріал на сайті «Закон і Бізнес»

Про автора: Михайло Яковчук, адвокат АО «Barristers»

Законопроект про фіксацію адвокатами процесуальних дій: коли хотіли як краще, а вийшло як завжди

Задля підвищення ефективності роботи адвоката пропонується уточнити норму щодо права на здійснення ним відеофіксації процесуальних дій, в яких він бере участь, а також ходу судового засідання. Проте, чи будуть такі зміни дієвими?

Як є і що пропонується?

24 червня 2025 року народний депутат Олесь Ющенко зареєстрував проєкт «Про внесення змін до статті 20 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо права адвоката здійснювати відеофіксацію процесуальних дій, в яких він бере участь, а також ходу судового засідання» (№ 13400).

У пояснювальній записці автор зазначає, що ст.20 закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не містить правової визначеності щодо способів фіксації адвокатом процесуальних дій та ходу судового засідання.

Частиною 1 ст.20 закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» регламентовано, що під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені

законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правничої допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правничої допомоги, зокрема:

«8) застосовувати технічні засоби, у тому числі для копіювання матеріалів справи, в якій адвокат здійснює захист, представництво або надає інші види правничої допомоги, фіксувати процесуальні дії, в яких він бере участь, а також хід судового засідання в порядку, передбаченому законом».

Проектом пропонується уточнити п. 8 ч. 1 ст. 20 цього закону, зокрема, щодо права адвоката фіксувати процесуальні дії (в тому числі здійснювати відеофіксацію за допомогою портативного відеореєстратора, особистого мобільного телефону), в яких він бере участь, а також хід судового засідання в порядку, передбаченому законом.

Правові наслідки

Попри бажання авторів довести необхідність прийняття цього законопроекту, а також його винятковість у врегулюванні ряду питань, варто зазначити таке.

Чинне законодавство України містить безліч прогалин, які дозволяють правоохоронним органам обмежувати права адвокатів під час здійснення адвокатської діяльності.

Уточнюючи яким саме способом адвокати мають право фіксувати ті чи інші процесуальні дії, законодавець не вирішує головну проблему вказаної норми закону, а саме не надає визначення поняттю «процесуальні дії».

Оскільки чинним законодавством досі не врегульовано питання, які саме дії підпадають під визначення поняття «процесуальні дії», це надає широкий простір для процесуальних маніпуляцій з боку працівників правоохоронних органів.

Запропонованими змінами наводиться лише один приклад фіксації адвокатом процесуальних дій, а саме шляхом відеофіксації.

Водночас, працівники правоохоронних органів можуть мати власну інтерпретацію цієї норми, упускаючи фразу «у тому числі», чим значно звужуються повноваження адвокатів. Адже в запропонованих змінах не зазначено про можливість фотофіксації чи аудіофіксації процесуальних дій.

Також у запропонованих змінах ідеться лише про два технічні засоби, які можуть використовуватись адвокатом для фіксації процесуальних дій, а саме: портативний відеореєстратор та особистий мобільний телефон.

Водночас, працівники правоохоронних органів не обмежені в застосуванні будь-яких технічних засобів фіксації слідчих (розшукових) чи процесуальних дій, в тому числі фото– чи відеокамер, диктофонів, планшетів, ноутбуків, стаціонарної апаратури тощо.

Законодавець, намагаючись розширити перелік прав адвокатів на фіксацію процесуальних дій, може отримати на практиці зворотній ефект обмеження прав адвокатів, який буде поширюватись тільки на відеофіксацію і виключно за допомогою портативного відеореєстратора чи особистого мобільного телефону.

У своїй професійній діяльності адвокати часто стикаються з перешкодами у використанні особистих мобільних телефонів чи відеореєстраторів, через заборону проносити такі предмети в певні місця, а саме:

- в місця попереднього ув'язнення (СІЗО чи ІТТ);
- в місця відбування покарання у вигляді позбавлення волі (виправні колонії);
- до будівель правоохоронних органів (найчастіше це СБУ та НАБУ);
- до деяких ТЦК та СП.

Також проблемним залишається питання можливості безперешкодної відеофіксації адвокатами судових засідань, на яких проводяться процесуальні дії.

Так, ч. 6 ст. 27 КПК регламентує, що проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслявання судового засідання по радіо і телебаченню, а також проведення

звукзапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду.

Жодних змін до вказаної норми КПК проєктом не пропонується.

Безкарне перешкоджання

І насамкінець, які б зміни до переліку прав адвокатів не пропонувались законодавцем, вони будуть абсолютно недієві без реального механізму притягнення до відповідальні осіб, винних в порушенні прав адвокатів.

Чинний Кримінальний кодекс у ст. 397 передбачає кримінальну відповідальність за вчинення у будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги.

Водночас статистика, що опублікована на сайті Офісу Генерального прокурора, свідчить про абсолютну бездіяльність правоохоронних органів щодо ефективного розслідування кримінальних проваджень за ст. 397 КК.

Так, за період з січня 2023-го до травня 2025 року жодній особі не було повідомлено про підозру за перешкоджання правомірній діяльності захисника, чи інших дій, які передбачені в ст. 397 КК. Усі кримінальні провадження або закриваються, або ж значаться в «залишку» правоохоронних органів.

Як висновок, прийняття цього законопроєкту жодним чином не посилить ефективність процедури фіксації адвокатами процесуальних дій. Навпаки, уточнення способу фіксації процесуальних дій і переліку технічних засобів може призвести до звуження існуючих прав адвокатів. (https://zib.com.ua/ua/167706-zakonoproekt_pro_fiksaciyu_advokatami_procesualnih_diy_koli_.html). – 2025. – 03.07).

ЕКОНОМІЧНА ТА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА

Ринок деревини

Матеріал на сайті «Європейська Бізнес Асоціація»

Бізнес закликає допрацювати законопроєкт № 13227 «Про ринок деревини»

Європейська Бізнес Асоціація висловлює занепокоєння щодо окремих положень оновленого законопроєкту «Про ринок деревини» № 13227 від 29 квітня 2025. Після детального аналізу документа експерти Асоціації не підтримують його ухвалення в запропонованій редакції.

На думку бізнес-спільноти, запропоновані зміни можуть створити нерівні умови для учасників ринку, а також містять низку ризиків для функціонування деревообробної галузі.

Зокрема, зауваження в бізнесу викликають такі положення:

- Поділ деревообробників на «малих» та інших із запровадженням обмежень на участь у певних етапах біржових торгів може призвести до зменшення доступу до ресурсів для значної частини ринку та має ознаки порушення принципів вільної конкуренції.
- Прив'язка участі в торгах для малих деревообробників до регіону розміщення виробництва не узгоджується з принципами свободи підприємництва та також може мати ознаки обмеження конкуренції.
- Надмірні повноваження уповноваженого органу щодо встановлення правил участі у торгах, визначення часток та розподілу обсягів деревини між малими та іншими деревообробниками тощо. Без чітко визначених критеріїв та процедур це створює потенційні ризики зловживань, вибіркового регулювання та непрозорості.

- Надання особливих умов малим деревообробникам може стимулювати практику штучного «дроблення бізнесу» для уникнення податкового навантаження або отримання пільг. Це, своєю чергою, може мати негативні наслідки для ринку в цілому.

Прийняття законопроекту № 13227 у поточній редакції, на переконання експертів Асоціації, може мати низку негативних наслідків: від дестабілізації діяльності деревообробних підприємств та посилення монополізації ринку до зниження конкурентоздатності та обмеження розвитку малого й середнього бізнесу в регіонах.

У зв'язку з цим Європейська Бізнес Асоціація закликає ініціювати доопрацювання Законопроєкту із залученням представників бізнесу, професійних асоціацій та органів державної влади. Адже лише у форматі відкритого діалогу з усіма стейкхолдерами можливо буде розробити збалансовану редакцію законопроекту № 13227, яка відповідатиме інтересам як держави, так і бізнесу – подібно до підходу, реалізованого під час роботи над проєктом Закону «Про ринок деревини» № 4197-д. (<https://eba.com.ua/biznes-zaklykaye-dopratsyuvaty-zakonoprojekt-13227-pro-rynok-derevyny/>). – 2025. – 18.07).

Страхування воєнних ризиків

Матеріал на сайті «Європейська Бізнес Асоціація»

ЕВА підтримує законопроект про страхування воєнних ризиків з подальшим доопрацюванням

Європейська Бізнес Асоціація підтримує прийняття законопроекту «Про систему страхування воєнних ризиків» у першому читанні.

Експерти Асоціації вважають, що ухвалення законопроекту в поточній редакції дозволить розпочати парламентське обговорення та забезпечити доопрацювання документа за участі профільних фахівців. Адже створення системи страхування воєнних ризиків – це критично важливий крок для залучення інвестицій та відновлення економіки.

Нагадаємо, що 27 вересня 2024 року відбулося обговорення робочої версії цього документу за участі представників бізнесу, Національного банку України, Міністерства економіки, Міністерства фінансів та Світового банку. За результатами обговорення Асоціація надіслала свої пропозиції до НБУ та Мінекономіки.

У фінальній редакції законопроекту було враховано одну з ключових пропозицій Асоціації – скасування обов'язкового страхування вантажів під час перевезення. Водночас залишаються актуальними та потребують врахування інші зауваження бізнесу.

Тож бізнес звертається з проханням врахувати додаткові пропозиції під час підготовки законопроекту до другого читання. Зокрема:

- **забезпечити правову визначеність** щодо положень про обов'язкове страхування;
- **визначити вичерпний перелік об'єктів обов'язкового страхування**, виключивши норму про можливість розширення цього переліку і постійної його зміни;
- **вилучити із переліку об'єктів обов'язкового страхування «передане в заставу»**.

Така вимога може ускладнити фінансування бізнесу, підвищити вартість кредитів та негативно вплинути на інвестиційні проєкти. До того ж у заставу банкам часто передається рухоме майно, як-от частки у статутному капіталі компаній, права на об'єкти права інтелектуальної власності, права вимоги тощо. Таке майно складно або взагалі неможливо застрахувати від воєнних ризиків.

Асоціація також наголошує на доцільності розвитку альтернативних механізмів захисту бізнесу від воєнних ризиків. Таким механізмом є добровільне страхування з державною підтримкою.

Адже більшість підприємств, усвідомлюючи ризики, вже укладають договори добровільного страхування самостійно. Тому важливо передбачити державну підтримку для таких випадків, зокрема через стимулювання вигідних умов страхування, особливо для майна на території потенційно підвищеного та підвищеного ризику. Такий підхід, на думку бізнес-спільноти, є ефективнішим як для захисту бізнесу, так і для розвитку страхового ринку.

З відповідною позицією Асоціація вже звернулася до Голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики Данила Гетманцева. Представники бізнесу готові долучитися до подальших обговорень за участі представників парламенту, уряду та НБУ. (<https://eba.com.ua/eba-pidtrymuje-zakonoprojekt-pro-strahuvannya-voyennyh-ryzykiv-z-podalshym-doopratsyuvannyam/>). – 2025. – 04.07).

ГАЛУЗЕВА ПОЛІТИКА

Зміни щодо організаційних засад здійснення підтримки в аграрному секторі

Матеріал на сайті «Національна асоціація адвокатів України»

Правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо організаційних засад здійснення підтримки в аграрному секторі» (реєстр. № 13202-1 від 17.06.2025)

Метою зазначеного проєкту «...є комплексне приведення механізмів державної підтримки сільського господарства України до стандартів Європейського Союзу, зокрема шляхом створення Виплатної агенції, запровадження Інтегрованої системи адміністрування та контролю (ІСАК), створення Системи сільськогосподарських даних (ССД), створення систем управління, моніторингу та контролю за підтримкою сільського господарства України, які відповідають підходам Спільної аграрної політики ЄС, впровадження відповідальності за порушення умов надання підтримки» (п. 2 пояснювальної записки до нього).

Проєкт Закону передбачає імплементацію окремих положень регламентів (ЄС) 2021/2115 та 2021/2116, які визначають засади реалізації Спільної аграрної політики (САР) ЄС, включаючи механізми державної підтримки, фінансового управління, екологічної стійкості, розвитку сільських територій та забезпечення продовольчої безпеки. Особлива увага приділяється прозорості та ефективності використання бюджетних і міжнародних ресурсів, що є ключовими вимогами з боку ЄС. Імплементація зазначених регламентів є критично важливою для забезпечення поступової адаптації аграрної політики України до стандартів ЄС у контексті євроінтеграційного курсу.

Необхідність його прийняття обґрунтовується в пояснювальній записці потребою гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу у сфері аграрної політики. Проєкт Закону, вважається, сприятиме посиленню інституційної спроможності держави, підвищенню прозорості, підзвітності та ефективності використання державних і міжнародних ресурсів. Це зі свого боку, на думку розробників, стане основою для побудови сучасного, конкурентоспроможного аграрного сектору, здатного ефективно функціонувати в умовах європейського ринку.

Немає підстав сумніватися в кваліфікації розробників проєкту, які в рамках декларованої ними мети ґрунтовно та системно підійшли до її реалізації. Проте вказана мета за змістом більше нагадує результати проєкту, до яких в економіці застосовується **Закон (принцип) Гудхарта**.

Закон (принцип) Гудхарта полягає в тому, що коли соціальний або економічний показник (KPI) стає метою для проведення соціальної або економічної політики, він перестає бути гідним

довіри показником. Тому процес оцінки законопроекту, який базується на таких показниках, теж буде помилковим. Оскільки саме вимірювання системи зазвичай порушує її. Чим більш точним є вимірювання і чим коротший для нього часовий відрізок, тим більш невизначеним стає результат. Який напевне суперечитиме дійсній меті, до якої варто було б прямувати. Адже ані в тексті законопроекту, ані в пояснювальній записці до нього не міститься обґрунтування, яким чином пропонувані ним зміни законодавства здатні вплинути на **існуючі реалії аграрного ринку України в умовах воєнного стану та подолання ключових викликів та обмежень цього сектору**, про які відкрито говорять галузеві експерти. **(1) Ось якою вбачається дійсна мета проєкту Закону.**

У Національному інституті стратегічних досліджень (НІСД) вважають, що поглиблення проблеми дефіциту трудових ресурсів у сільськогосподарському виробництві, втрата частини земельних ресурсів та погіршення їхнього якісного й руйнування виробничого потенціалу залишатимуться ключовими проблемами аграрного сектору України в поточному році, охоплюючи сфери виробництва, переробки та логістики. Крім цього, зростатимуть витрати. Додатковий тиск на аграрний сектор створюватимуть девальвація гривні, що підвищить вартість імпортованих ресурсів, а також дефіцит робочої сили, який змусить підприємства піднімати заробітні плати для утримання кваліфікованих працівників. З огляду на це основними завданнями державної аграрної політики у 2025 р. повинні бути забезпечення стійкості сільськогосподарських виробників, поліпшення їхнього фінансового стану, створення спроможності функціонування в умовах кліматичних змін та адаптації до аграрної політики ЄС. При цьому така політика має бути зваженою, адаптивною до змін на глобальних ринках, усі інституціональні зміни повинні узгоджуватися з експертним середовищем і враховувати інтереси виробників продукції та споживачів (1).

«Погоджуватися повною мірою на всі ті вимоги, які ставить ЄС перед українськими виробниками, це значить знищити себе. У Європі політика в агросекторі постійно змінюється через невдоволення їхніх фермерів. Ми ж можемо впровадити правила, які вони вже переглядають, і втратити фінансові можливості для розвитку», – підкреслює заступник голови Всеукраїнської аграрної Ради (ВАР) Денис Марчук (2). Експерт пропонує впроваджувати зміни поступово, з перехідним періодом щонайменше на 10 років, щоб уникнути фінансових втрат та врахувати реформування самої європейської агрополітики.

Погоджуються із зазначеним вище експертом і В. Русан, Л. Жураковська із Центру економічних і соціальних досліджень НІСД, які дотримуються думки, що «не сприяє стійкості агробізнесу (а надто дрібнотоварного) поспішна імплементація норм ЄС, зокрема стандартів простежуваності походження продуктів, їхньої якості та безпеки. У Європі політика в агросекторі постійно змінюється, і в Україні можна впровадити правила, які там уже переглянуто» (3).

Ці ж фахівці в рамках виконання завдань відповідно зазначеної вище мети *державної аграрної політики у 2025 р.* радять (3):

– **уникати прийняття необґрунтованих інституціональних рішень.** Зокрема, під час підготовки до прийняття Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» (№ 6013, ухвалено Верховною Радою України 09 січня 2025 р.) передбачено уніфікацію правового регулювання для нетипових організаційно-правових форм, комунальних підприємств, а також фермерських господарств – усі мають бути перетворені на ТОВ або АТ. Зрештою, цю норму для фермерських господарств прибрали, але такі ініціативи аграрії прийняли негативно. Не сприяє стійкості агробізнесу (а надто дрібнотоварного) поспішна імплементація норм ЄС, зокрема стандартів простежуваності походження продуктів, їхньої якості та безпеки. У Європі політика в агросекторі постійно змінюється, і в Україні можна впровадити правила, які там уже переглянуто. Упроваджувати зміни належить поступово, з перехідним періодом щонайменше

на 10 років, щоб уникнути фінансових утрат та врахувати реформування самої європейської агрополітики;

- **сприяти розвитку інфраструктурних проєктів зі зберігання і первинної обробки сільськогосподарської продукції.** Нині лише потреби в картоплі овочесховищах оцінюють у 10 – 20 тис. т зберігання для кожного районного центру та біля обласних центрів, для чого планують запустити програми будівництва овочесховищ;

- **упроваджувати й далі процеси цифровізації у взаємовідносинах між державою та аграрним бізнесом.** 19 вересня 2024 р. Верховна Рада України ухвалила загальною проєкт Закону № 11063-д «Про інформаційно-комунікаційну систему «Державний аграрний реєстр», згідно з яким Державний аграрний реєстр (далі – ДАР) – це державна автоматизована інформаційна система збирання, обліку, накопичення, оброблення та надання інформації про виробників сільськогосподарської продукції. Відтепер суб'єктами ДАР стали всі виробники сільськогосподарської продукції (а не тільки сільгосппідприємства), а для реєстрації та подання заявок на отримання підтримки не потрібні будь-які паперові документи. Державний аграрний реєстр стає Реєстром виробників сільськогосподарської продукції (фермерським реєстром). Отже, буде враховано позицію міжнародних партнерів, зокрема Світового банку, а також положення Регламенту (ЄС) 2021/2115 Європейського парламенту та Ради від 02 грудня 2021 р., що встановлює правила щодо підтримки стратегічних планів, котрі розробляються державами-членами в рамках спільної аграрної політики (Стратегічні плани САП) і фінансуються Європейською сільськогосподарською гарантією (ЄФГФ) та Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільської місцевості (ЄФРСР) і скасовує Регламенти (ЄС) № 1305/2013 та (ЄС) № 1307/2013. Далі цифровізація аграрного сектору має відбуватися в напрямках інтеграції ДАР із державними реєстрами, автоматизації обміну даними та зменшення бюрократії. Важливо впроваджувати інструменти штучного інтелекту для аналізу ринку, прогнозування врожаїв та оптимізації підтримки. Необхідно розвивати цифрові сервіси для аграріїв, посилювати кібербезпеку та сприяти впровадженню технологій точного землеробства. Це підвищить ефективність галузі, спростить регуляторні процедури та зробить український агробізнес більш конкурентоспроможним;

- **здійснювати пошук альтернативних джерел фінансування у зв'язку з припиненням програм допомоги від американського уряду.** Агентство федерального уряду США USAID зупинило фінансування всіх програм та проєктів без винятків. Ця програма включала й постачання українським сільгоспвиробникам насіння сільськогосподарських рослин, надання консультативних і сервісних послуг, моніторинг безпечного поводження з добривами та засобами захисту рослин та інші заходи. Особливо негативним є те, що ця допомога призупинилася саме на період посівної в Україні;

- **мінімізувати ризики та випрацювати рішення у зв'язку зі скасуванням торговельних преференцій для України з боку ЄС після 5 червня 2025 року.**

Даних про будь-який публічний діалог щодо суті проєкту або обговорення в експертному чи професійному середовищах його мети та порядку впровадження відкриті джерела не містять.

Крім того, згідно з п. 5 пояснювальної записки реалізація проєкту Закону буде здійснюватися за рахунок коштів державного бюджету, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законом. За текстом фінансово-економічні розрахунки нібито додаються, проте жодних фактичних даних щодо потреб коштів на реалізацію проєкту Закону та обсяг гарантованої допомоги на цю реалізацію вихідна публічна документація законопроєкту не містить, що посилює сумніви у продуманості, своєчасності та наслідках реалізації проєкту Закону.

Висновок

Проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо організаційних засад здійснення підтримки в аграрному секторі» (реєстр. № 13202-1 від 17.06.2025) орієнтований

на досягнення певних економічних показників у вигляді «стандартів Європейського Союзу», підмінює реальну актуальну економічно-соціальну мету певними економічними результатами в інтересах зовнішніх суб'єктів, сьогоднішня позиція яких є відверто прагматичною та спрямованою на захист власних ринків та виробників, зокрема і від українських виробників. Відсутність експертного чи професійного обговорення та публічних дискусій щодо проєкту Закону зумовлює побоювання його лобістського характеру, орієнтованого в основному на великий внутрішній та зовнішній агротрейдинг та фінансово-кредитні установи, що його обслуговуватимуть. Нарешті, непрозорі та непевні джерела фінансування для реалізації проєкту Закону підсилюють враження про їх закритий характер. Дійсна мета цього проєкту Закону може бути спрямована на неконкурентне освоєння значних фінансових ресурсів, коли підтримка аграріїв та розвиток аграрних ринків слугуватимуть ширмою, яка складатиметься з потрібних звітів та презентацій. А також на монополізацію агросектору надалі. Оскільки дійсний захист с/г виробників та розвиток ринків мав би базуватися на врахуванні та відкритому обговоренні їх реального стану з ключовими викликами та обмеженнями в умовах зовнішньої воєнної агресії, то проєкт Закону в цій редакції у разі набрання ним чинності в статусі Закону з великою ймовірністю не призведе до виправлення чи полегшення цього стану. (<https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/13202-01.pdf>). – 2025. – 09.07).

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА НБУВ

**ЗАКОНОДАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ:
ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ
/ моніторинг інформаційного поля /**

№ 7 (липень 2025)

Укладачі:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
О. Гаранін, О. Каращук, С. Юхно.

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна.